

licitus sit, ut in sua ipsa familia illa toleret. Sed hac de re sermo redibit infra.

610. *Quid de defectu ponderationis in agendo?* Speciatim in rebus gravioribus et non obviis, ponderatio, circumspectio, praevisionis consequentiarum, studium, petitio consilii, exiguntur; quae, si ex praesumptione vel superbia vel pigritia vel impatientia vel levitate et temeritate omittentur, errores, et quidem graves, cum non levi existimationis iactura inevitabiles essent. Et notandum quod unus error sufficere potest, ut existimatio prorsus (et forsane sine remedio) amittatur.

611. *Quid de exaggerationibus et de zelo indiscreto?* Caveat parochus ne tamquam mala magna repraesentet ea quae levia, aut solum contra perfectionem sint; et, quatenus res ita ferat, debitas distinctiones faciat. Parochiani (etsi valde rudes essent) exaggerationem intervenire statim cognoscunt; et parochus scrupulosus, exaggeratus et indiscretus, cito existimationem plus vel minus amittit, et periculum subit, ne, ubi etiam recte loquitur, eius dicta spernantur.

612. *Quid si parochus se errasse seu falsam viam iniisse cognosceret?* Curet ne in hoc casu versetur. Attamen errore iam commisso, in illo non se obstinet; sed falsa relicta, viae bonae se committat; quamvis enim ex tali mutatione deduci posset, adeo certe errasse, ut ille ipse errorem suum cognoscere coactus fuerit, tamen ex hoc ipso laus ei obveniret, et in quovis casu obstinare se in errore valde peius esset.

CAPUT XXIV.

De parochis quoad benevolentiam et confidentiam sibi procurandam.

ARTICULUS I.

Agitur de re ista circa parochianos in generali.

613. *Quid de parochis qui de benevolentia sibi procuranda parum sunt solliciti et toti in eo sunt ut parochiani illos timeant?* Errant quam maxime. Quando parochiani parochum amant, a rebus, quas advertunt ei esse ingratas, cavent, et facile monitis illius sive privatis sive publicis obsecundant. Uno verbo, parochus amatus maximum (ad bonum procurandum et malum avertendum) in paroecia sua influxum habet; et proinde benevolentia parochianorum tamquam bonum principalissimi momenti considerari debet. Equidem timore quoque aliquid obtineri poterit; sed certe multo minus; homines enim multo magis amore quam timore trahuntur, et parochus timorem quidem Dei incutere debet, sed non sui ipsius; ad hoc enim pauca admodum media habet; unde tandem res eo desinere solent, ut spernatur, et parochiani praecise in illius despectum peius faciant. Experientia patet quod parochus suis parochianis invisus non solum fere inutilis redditur, sed etiam mala plurima provocat. Et notandum quod unica familia, imo unica persona, quae, in parochi odium, bonum impedire et malum provocare satagat, magnam in paroecia ruinam producere potest.

614. *Quaenam sunt regulae generales, ut parochus benevolentiam sibi procuret?* Sunt tres; nempe 1° Caveat (quantum potest) a rebus, quae parochianis displicere possunt. 2° Abstineat a rebus, quae futurae discordiae periculosae sunt. 3° Faciat ea quae parochianis grata esse solent.

615. *Quomodo cavebit a rebus, quae parochianis displicere possunt?*

I. Caveat ab iracundia (speciatim si ex indole ad illam sit proclivis). Caveat insuper a superbia, ab avaritia, et uno verbo a pravis passionibus. Caveat etiam a zelo indiscreto et prudenter se gerat. Zelus indiscretus parochianos offendit, speciatim in sequentibus casibus: 1° Si parochus in inquisitionibus faciendis limites excederet, iuxta dicta *n. 543 et seq.* et maxime si foeminas omnia minutula ei deferentes audiret eisque fidem praestaret. 2° Si nimis frequenter aut nimis acerbe parochianos corrigeret. 3° Si in iis quoque rebus, in quibus parochiani a parochi nullo modo dependere tenentur, nec parochus ullam obedientiam exigendi ius habet, dependentiam et obedientiam exigeret. Casum habes in parochi, qui exigat, ut parochianae ab eo dependeant plus quam moniales ab abbatissa; ab iisque non solum legum Dei et Ecclesiae observantiam, sed etiam ea quae perfectionis sunt, aut fortasse, inspectis circumstantiis nequidem ad consilium pertinent, mordicus praetenderet. Vae si puella capillos hoc vel illo modo componat; vel in veste tale vel tale ornamentum habeat; vel ad fenestram se praesentet etc. Vae si parochianae aliquid faciant, vel alicubi se conferant, quin prius licentiam ab eo petiverint. Vae si, potius quam ad paroeciam, ad aliam Ecclesiam se contulerint etc. Vae, inquam, si ita se gererent; statim enim parochus ad obiurgationes, minasque recurreret, magnumque strepitum faceret. Talis agendi ratio nedum molestiam, sed etiam vexationem intolerabilem includeret, et nedum devotionem sed etiam iugum Dei nimis grave et odiosum redderet. Vide etiam dicta (*n. 548*)

II. Dissidia, contentiones et altercationes sedulissima cura evitet. Lites luridicas (nisi forte in casu extremo) cum parochianis (et maxime cum piis confraternitatibus) non instituat; et prius omnia media pacifica tentet, atque compositionem (quamvis non adaequatam) facile acceptet.

III. Nihil mali de parochianis dicat, neque fidat fore ut eius dicta secreta serventur. Ne ex facetia quidem riculum aliquem reddat.

IV. Vigilet ne famuli et familiares male tractent parochianos, aut de iisdem aliquid mali dicant: et nunquam permittat ut cum ulla familia inimici sint.

V. Nullam personarum acceptionem habeat, nullamque domum frequentius prae aliis adeat; id enim (praeter alia inconvenientia) aliarum familiarum invidiam provocaret.

VI. Contra politicas factiones, quamvis iniquas (maxime si optimates quoque eis adhaerent), fanaticus non sit; ex hoc enim facile accidit quod parochus ad factionum domos ratione sui officii se conferens, non excipitur, et (ut ita dicam) portam perpetuo clausam inveniatur. Modus autem non deest sana principia aperte profitendi et malum, quod in sectis subversivis invenitur, ostendendi, quin fanaticae nimisque irruenter et sine prudentia ulla procedatur.

VII. In concionibus (ut iam alibi notabam) caveat ne ita loquatur, ut aliqui indignentur aut rubore suffundantur; prout contingeret si contra factum recens a paucis personis commissum declamaret, et maxime si personae ipsae concioni praesentes essent.

VIII. Si parochus semper procurare debet ne displicentias (intellige non necessarias) provocet, id maxime verum est in duobus casibus: 1° Si ageretur de re quae paroeciam totam, aut magnam eius partem, aut familias potentiores, acriter esset offensura. 2° Dum primitus ad paroeciam se praesentat; tunc enim mutationes ingratae et non rationabiles valde maiorem impressionem facere maioremque magisque diuturnam contra parochum aversionem producere solent.

IX. Caveat ne immerito vel imprudenter alicuius personae amorem proprium offendat. Hinc iustas praerogativas et distinctiones, prout de more, tribuat. Exemplum habes, v. g. in publicationibus matrimoniorum (si forte

eodem die viri nobilis et plebaei matrimonium publicari deberet); in distributione cereorum ruri in festo Purificationis B. M. V. (intellige ubi talis est mos), illos scilicet prius advocando, qui maiorem oblationem fecerunt; in processionibus; dando, v. g. lumina, aut assignando delationem baldachini vel sacrae Imaginis, iuxta merita erga Ecclesiam, nobilitatem etc. et imprimis iuxta consuetudinem. Et idem dic de similibus.

X. Caveat speciatim ne quoad bona fortunae parochianis nimiam molestiam, maxime vero damnum, inferat. Hinc parassitationem (ut *n. 499* innui) evitet. Occasione funerum aut festorum, non sollicitet familias ad expendendum ultra vires proprii status, ut ea solemniora faciant. Circa iura stolae occasione funerum sit iustus et discretus; imo in quibusdam casibus (qui caeteroquin rarissimi esse solent) etiam de iuribus suis (ad contentiones evitandas et ne maiora mala sequantur) aliquid remittere poterit; et maxime quoad pauperes, quibus (idque bene notet) gratis aut fere gratis operam suam praestare tenetur. Quoad oblationes voluntarias (v. g. pro animabus purgantibus, pro SS.mo Sacramento etc.) nimis non insistat, nec (eo quod parum collectum fuerit) querimonias moveat. Nemini occasio damni sit, ut alteri lucrum obveniat; et speciatim quoad testamenta cautelas supra (*n. 500 et seqq.*) indicatas adhibeat. Praecipue demum (saltem generatim) caveat ne eius opera parochiani in carcerem detrudantur, officia lucrosa amittant, a possessionibus quas colunt eiiciantur, aut alia gravia damna subeant; nec de secreto fidat.

616. *Nunquid ergo parochus a qualibet parte odiosa abstinere debet, et nunquam tenebitur ad ea, ex quibus aliquorum malevolentia aut odium ei obvenire possit?* Id non dico. Parochus tenetur certe contra vitia clamare; exigentibus, quibus satisfieri nequit, non satisfacere; in sacramento confessionis poenitentes ad turpes amicitias obtruncandas obligare etc.; nec propter malevolentiae vel odii timorem a suo munere adimplendo se eximere potest.

Apostolus Paulus dicebat: *Si hominibus placerem, Christi servus non essem.* Dico itaque 1° Malevolentiam non esse provocandam sine necessitate; saepe enim parochus finem suum obtinere potest ita caute, industrie et prudenter, ut nullam contra seipsum malevolentiam suscitet. 2° Videndum an adsit spes fructus; ut quid enim odia contra se ipsum concitare et familias sibi inimicas reddere sine ulla utilitate? 3° Subsistente etiam spe fructus, videndum ne simul cum hoc bono effectu mala aliqua exortitura sint, et ne forte timendum sit ne malum superet bonum. Inter haec mala computari debet quoque hoc ipsum odium parochi, speciatim si de offensione gravissima, aut non de unica persona vel familia sed de pluribus ageretur, maxime vero si casus essent frequentes aut adeo publici malamque impressionem facientes, ut parochus toti parociae se invisum redderet. Si ageretur de odio mortali et de periculo vitae, ipsa mors parochi damnum spirituale non leve esse posset, maxime si tanta adesset sacerdotum penuria ut parocciis providere difficile foret; tunc enim vita parochorum speciali modo pretiosa redderetur. Dico 4° quod, non propter quaecumque parochianorum utilitatem aut necessitatem, parochus tenetur suam vitam in serium discrimen conicere. S. Lig. (*II. 39*) dicit, parochum ad id teneri solum in casu necessitatis extremae aut gravis; qualis certe non adest quando parochiani etiam sine auxilio et opera parochi, possent absque magna difficultate sibi consulere si velint. Dico 5° quod obligatio parochorum ad partes odiosas adimplendas non eo usque extendi potest, ut ipsum officium parochi valde odiosum reddatur: secus enim quisnam huiusmodi officium acceptare vellet? Dico 6° optimam regulam esse observare an talis vel talis obligatio iam communiter recognoscatur; et in dubio (si de re momentosa agatur) Episcopum esse consulendum. S. Lig. (*III. 360*).

617. *Quomodo parochus abstinerebit a rebus quae futurae discordiae periculosae sunt?*

I. In negotiis temporalibus (quae diurnitatem praeferant) cum parochianis se non liget; ministros nempe et famulos ex familiis de paroecia (speciatim ruri) non eligat; et officia executoris testamentarii, tutoris et curatoris, quantum potest, declinet. Curet etiam ne proprii consanguinei parochianis nubant et in paroecia domicilium figant. Soetler (II. VI).

II. Familiaritates, quae durare nequeunt atque in discordiam desiniturae sunt, sedulo evitet; unde divitibus, personisque superbis, iuxta proverbium *nec prope nec procul*, benevolentiam quidem ostendat, sed strictiorem amicitiam cum iisdem non contrahat, eorumque visitationes et conversationes frequentes atque prandia modo urbano declinet; idque maxime si increduli aut vitiosi essent, ne eorum errores et vitia approbare videatur. Imo facile expedit ut parochus cum nullo parochiano strictam familiaritatem habeat.

618. *Quid de praestandis a parochis, ut faciat ea quae parochianis grata esse solent?* Sciat imprimis, parochianis rem gratissimam esse si ipsorum parochus sit sanctus, doctus et prudens; de hoc enim magnum gaudium ostendere et se iactare solent. Deinde parochus demonstret sibi valde cordi esse pauperes et operarios; ad populi enim benevolentiam comparandam nihil magis conducit (sed de re ista sermo redibit infra). Divites honore prosequatur. In genere autem loquendo, parochianos suos omnes diligat sincero et vere paterno amore, quem ostendat verbis et factis.

619. *Quid de verbis?* Affabilitatem (quae benevolentiam quam maxime conciliat) vultu ilari omnibus ostendat, quin differentiam ullam inter divites et pauperes faciat. Quando parochiani bene se gerunt, eos (etiam publice) laudet. In correctionibus autem persuasiones et blandos modos adhibeat.

620. *Quid de factis?* Voluntatem mutandi paroeciam (nisi necessitate cogeretur) nec demonstret nec habeat. In

medio filiorum suorum libenter commoretur; quanto minus enim longe a paroecia in gyrum ibit, tanto magis a suo populo amabitur. Ipse discessus ratione praedicationis (si nimis frequens esset) parochianis ingratus esse solet. Ecclesiae decorem procuret, et functiones horis populo commodis peragat; confessionali attendat; magnam puerorum et infirmorum curam demonstret; et uno verbo muneribus suis plene satisfaciatur. Si parochiani operam illius petant, statim et libenter eis obsecundet, aliaque negotia, amicos, imo et ipsam orationem, deserat; neque sinat ut iterum petere aut diutius expectare cogantur. Idque (repeto) sine ulla personarum acceptione; et quamvis petitio privatam aliquam benedictionem, aliudve servitium non stricte debitum respiceret; neque displicentiam ostendat, etsi forte inutiliter (v. g. pro reputato infirmo) advocatus fuisset, magnoque cum incommodo illuc se contulisset. Cum inimicis semper dissimulet maximamque patientiam adhibeat, et malum cum bono vincere satagat. Si parochiani munuscula afferant, gratitudinem demonstret eosque aequaliter remuneret. Pueris magnum amorem ostendat, et optimum factu erit si parochus domos ingrediens exigua munuscula parvulis praebeat. Quomodo autem in particulari erga pauperes et divites se gerere debeat, innui supra et minutius declarabo infra.

621. *In annuendo parochianorum petitionibus potestne intervenire defectus?* Utique; ipsi enim interdum ea quoque petunt quae concedi nequeunt. Aliqui, v. g. petunt licentias prorsus excessivas quoad opera servilia die festo; vel spectacula non consueta quae in spiritualem paroeciae ruinam redundarent; vel utcumque res in quibus parochus, salva iustitia, aut veritate, aut prudentia, aut bono animarum etc. annuere non potest. Bonus debet esse parochus, sed non nimis bonus; et ex hoc ipso quod, omnibus petitionibus obsecundando, esset excessive bonus, graviter delinquere posset.

622. *Quid si parochiani peterent a parcho notabiles pecuniae summas aut quid simile ad mutuum, vel ut pro iis fideiussorem se constitueret?* Ordinarie non expedit ut petitionibus huiusmodi annuat; si enim divulgaretur notitia quod parochus cum hoc vel illo ita se gessisset, alii et alii indesinenter similia vel maiora peterent; et sic periculo vel coniciendi se ipsum in impossibilitatem satisfaciendi obligationibus, vel subeundi malevolentiam eorum, quibus annuere nequiret, se exponeret.

623. *Quomodo practice se gerere debet parochus si ex una parte se praestare nequeat, ex alia timeat ne ipsi denegationem in malam partem accepturi sint?* Deservire solent sequentia: 1° Non iam petentes dure a se repellere, sed displicentiam ostendere. 2° Rationes et difficultates (quae tamen illos non offendant) adducere et bonam voluntatem significare. 3° Interdum possunt eis indicari alia media. 4° Non raro expedit aliquam futuri auxilii spem eis relinquere, dicendo v. g.: *Fili mi, bona te adiuvandi voluntas mihi non deest; et quod potero pro te faciam.* Vel: *Hic et nunc tibi satisfacere nequeo; sed in posterum videbimus quid fieri queat.* Vel: *Hic et nunc media non habeo; in posterum tui memoriam habebo; sed pauperes sunt nimii, redditus exigui, expensae multae etc.* 4° Aliquando valde bene deservit satisfacere in parte. Pauper v. g. petit mutuum valde momentosum, v. g. Fr. 100. Parochus dicere poterit: *Nequeo; sed accipe hos Fr. 10, et nihil mihi restituere debebis.*

Loquendo autem de eleemosyna praecise, quomodo se gerere debeat parochus, mox infra videbimus.

624. *Quid de bonorum morum testimoniis (it. certificati di buona condotta)?* Si parochus ignoret quibus moribus parochianus sit imbutus, dicat: *Fidem facio ad meam cognitionem non pervenisse aliquid contra bonos mores N. N.* Si parochianus bona fama gaudeat, sed parochus eius perversitatem cognoscat, tunc dicat: *Fidem facio quod N. N., quantum sciam, bona fama gaudet.*

Si demum pravi mores parochiani sint publice noti, testimonium denegat. Si tamen ex denegatione aliquod magnum malum serio pertimesceret; tunc, quum nemo ita malus sit, ut aliquas bonas qualitates non habeat, fidem faciat dumtaxat de una vel altera qualitate bona, quae in eo dignoscitur. Et, si parochianus in antecessum publice perversus fuerit, sed hodie contra illum nihil dicatur; tunc parochus testari poterit, quod *actualiter* contra ipsum nihil adest.

625. *Quid si parochus interrogetur privatim ab extraneis circa mores alicuius parochiani?* Si eum laudare nequit, dicat se nihil mali de eo dicere posse; aut se illum bene non cognoscere et informationes ab aliis peti posse. Excipe nisi casus esset valde momentosus et de informationem petentis secreto parochus plene tutus esset; tunc enim quomodo res se habeant declarare deberet.

626. *Quid de testimonio paupertatis quod ad obtinendas eleemosynas ab aliis parochianus petat?* Si non solum pauper sed vere indigens esset; tunc miserias magis principales exponat, et fidem faciat illum esse subventionem dignum. Si vero esset quidem pauper, sed eleemosyna non indigeret, tunc dicat solum, illum esse pauperem nihilque possidere.

627. *Estne aliquid notandum speciatim circa confidentiam, quam parochus sibi conciliare debet?* Si parochus amorem parochianis suis ostendat, atque sanctitate, doctrina et prudentia, existimationem sibi procuret, iam ex hoc ipso confidentiam quoque sibi conciliabit. Attamen speciatim notari potest, quod parochiani confidentiam in illo habere nequirent, si secretus non esset, aut si utcumque res ad illum delatae postea rescirentur. Non solum itaque caveat parochus ne ipse sive directe sive indirecte quidquam dicat; sed etiam procuret ut, advenientibus parochianis pro aliquo negotio confidentiali, familiares nihil audire possint.